

Iako informacija o radu pojedinih arhiva (rubrika »Kroz državne istoriske arhive«), zatim vrlo opširan izvod iz izvještaja, što ih je Državni arhiv NRS primio od svojih službenika prilikom pregleda registratura 1957. kao i pojedinih ustanova, s vrijednim i korisnim zapažanjima

1) Na ovom mjestu izostavljen je iz razumljivih razloga prikaz historijskih priloga. Ovdje najprije treba da se spomene vrlo vrijedna rasprava B. Hrabaka o »Radu Pašičevog pouzdanika dr. Radoslava Jovanovića za vrijeme oktobarske revolucije u Rusiji«, rađena na osnovu prvorazrednog izvornog materijala. Slijedi rad Ž. Atanackovića o »Ustanku u Banatu« (1941—1942), pa dva priloga za kulturnu historiju, jedan od O. Mučalice

i podacima. »Almanah« završava s dijelovima »Iz letopisa Društva arhivskih radnika NR Srbije« za 1956. i 1957. godinu, iz kojih se može razabrati značajna uloga društva oko unapređenja arhivske službe na području Srbije, kao nosioca i inicijatora mnogih akcija.

»Osnivanje katedre narodne istorije i književnosti i njen prvi profesor u Liceju«, drugi od R. Popović o »Zaostavštini Matije Bana«. Dalje, M. Rajkov je opisao »Vašarske privilegije Kikinde u XVIII. veku« i B. Živković »Istoriju veka jednog zanatlije« prema memoarskim bilješkama jednog užičkog abadžije i terzije. Ovi radovi obuhvaćaju oko 100 stranica ili oko 1/3 »Almanaha«.

Krešimir Nemet

LEVÉLTÁRI HIRADÓ

1-2 — 1958

Navedeni dvobroj »Arhivskog vjesnika (Levéltári hiradó) u izdanju Zemaljskog arhivskog centra u Budimpešti (Levéltárak Országos Központja — Budapest) raznovrstan je, te obilan vrijednim priložima s područja arhivistike, pomoćnih historijskih nauka, lokalne mađarske povijesti, osvrtima, te zanimljivim i korisnim prikazima o stranim arhivima (Izrael, Amerika, Norveška i t. d.).

Uvodni je članak posvećen 40-godišnjici Lenjinovog dekreta o arhivima (1. lipnja 1918). Arhivi su, dakako, postojali u Rusiji i prije Socijalističke revolucije, ali su bili rasuti po svim mogućim ustanovama javne i privatne naravi. Navedenom Lenjinovom naredbom regulirano je i to pitanje; spisi, čuvani po raznim službenim i neslužbenim arhivima postali su opća narodna svojina. Arhivska služba organizirana je s određenim svrsishodnim zadacima. Au-

tor članka, Komorczy György, ističe da se ta Lenjinova odredba pozitivno odrazila na razvoj arhivista u Rusiji, te da su Mađari u tom pogledu još daleko iza Rusa, premda je u zadnjih 10 godina na području arhivske službe u Mađarskoj učinjeno više, nego li u prošlih 100 godina kapitalističkog perioda.

Balázs Péter u svom članku »Pokrajinski državni arhivi u god. 1957« govori iscrpno o stanju i radu pokrajinskih arhiva tokom 1957. izuzimajući Centralni državni arhiv, te Centralni gospodarski arhiv. Navodi pregledne statističke podatke kao na pr. veličinu prostora, koji zaprema pojedini arhiv sa svojom cjelokupnom arhivskom građom, broj pogodnih i nepogodnih spremišta, količinu građe u pojedinom arhivu izraženu u t. m. odnosno u m², kvalifikaciju kadra, koji je u njima namješten i t. d., kako bi nam što zornije prikazao opće stanje u tim navedenim arhivima, kojih ima 21.

Već nakon površnog pregleda članka uočava se osnovni problem, koji je vjerojatno zajednički svim arhivima svijeta — akutan problem prostora. Samo četiri pokrajinska arhiva imaju sreću, da im je sav arhivski materijal pohranjen u jednoj zgradi. Ostali arhivi imaju građu razbacanu na više mjesta, a pet od tih čak i u drugim gradovima.

Najveći su među njima u pogledu količine pohranjene građe Pokrajinski državni arhiv u Budimpešti i Pečuhu oba sa nešto preko 10.000 t. m. arhivalija, a najmanji Vespremski pokrajinski arhiv sa oko 1500 t. m. arhivskog materijala. (Centralni državni arhiv — Országos Levéltár — ima međutim 25.000 t. m. arhivske građe). U navedenim arhivima namješteno je 127 ljudi od toga 54 s fakultetskom spremom. (U Centralnom državnom arhivu ima 60 službenika, od kojih 31 ima fakultetsku spremu).

Zanimljiv je članak Györffy Sándora pod naslovom »Naučni rad mađarskih arhivista u toku 1957/58«. On tu iscrpljuje svu naučnu aktivnost mađarskih arhivista tokom 1957. Izvrgava kritici rad na polju arhivistike. Ističe, da je na tom području učinjeno vrlo malo. (Navodi radove, koji su objavljeni u toku 1957./58., te koji su na putu da budu objavljeni, a odnose se na arhivistiku, na pomoćne historijske nauke, na historijate raznih arhiva, na publikacije historijskih izvora, na historijate raznih arhiva, na publikacije historijskih izvora, na historijsku statistiku i t. d.). Upozorava, da bi bilo već vrijeme, da se jednom izda mađarski arhivistički priručnik, koji bi mogao stati uz bok poznatim inozemnim stručnim priručnicima. Osim toga ističe da se ni na rječniku arhivističke terminologije još ništa nije učinilo. U daljem razlaganju autor navodi i sva historijska manja ili veća djela, koja su izašla iz pera mađarskih arhivista, a pu-

blicirana su u toku 1957./58. obuhvaćajući lokalnu, upravnu, te opću povijest. Historijska djela i članci prema autorovoj tvrdnji daleko pretežu u odnosu prema djelima, koja se odnose na arhivistiku.

Bélay Vilmos i Kállay István u svojim priložima »Naučni put po sovjetskim centralnim arhivima« i »Lenjingradski pokrajinski arhiv« prilično podrobno prikazuje sovjetske arhive, njihovu organizaciju, te kadar. Kállay detaljno navodi sve fondove, koje obuhvaća arhiv u Lenjingradu.

Vanredno iscrpan prikaz talijanskih arhiva dao je Szedő Antal. U navedenom, veoma opširnom članku, nema gotovo ni jednog pitanja, koje se odnosi u bilo kojem pogledu na arhiv, a da ne bi bilo više ili manje dotaknuto.

Komorcezy György u članku »Arhivski materijal u potsdamskom njemačkom centralnom arhivu, koji se odnosi na Mađarsku« donosi detaljan opis navedene građe. Građa obuhvaća razdoblje od 1870.—1936. Ima i nešto materijala, koji se odnosi na 1919. u Mađarskoj.

Veliki dio Levéltári hirádo-a posvećen je stručnim člancima stranih arhivskih časopisa. U cijelosti je preveden oveći članak rumunjskog autora Jako Z. »Razvoj pisma u dokumentima Erdelja od XII—XV. st.«, popraćen velikim brojem reproduciranih fragmenata isprava karakterističnih u pogledu pisma.

Osim ovoga, navedenog članka, prevedeno ih je još nekoliko iz ruskih stručnih časopisa, kao i iz njemačkih, slovačkih, rumunjskih i dr.

Manji je dio vjesnika posvećen raznim prikazima i osvrtima, među kojima se nalazi i prikaz Kövágó László-a »O problemima jugoslavenskih arhiva«, koji je članak isključivo temeljen na našoj domaćoj literaturi.

Ivan Meden